SOME PAGES IN THE ORIGINAL CONTAIN FLAWS AND OTHER DEFECTS WHICH APPEAR ON THE FILM

Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

సుబ్బారాయు, వావిలికొలను, 1863-1936

ఆర్యకథానిధి

చెన్నపురి, 1922

Record no. 648

Subbārāya, Vāvilikolanu, 1863-1936

Āryakathānidhi

Cennapuri, 1922

Record no. 648

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

సుబ్బారాయ, వావిలికొలను, 1863-1936.
ఆర్యకథానిధి / వావిలికొలను సుబ్బారాయ విరచితము.- 9. కూర్పు.-
చెన్నపురి : బ్రిటీష్ మాడెల్ ముద్రాక్షరశాల, 1922.
v. <1 > :ill. ;13 cm.
Record no. 648

Subbārāya, Vāvilikolanu, 1863-1936.
Āryakathānidhi / Vāvilikolanu Subbārāya viracitamu.- 9. kūrpu.-
Cennapuri : Briṭīṣ māḍel Mudrākṣaraśāla, 1922.
v. <1 > :ill. ;13 cm.
Record no. 648

35 mm microfilm
Image placement: IA (IIA) IB IIB   Date filming began: 22 January 2006

Roja Muthiah Research Library
3rd Cross Road, C P T Campus,
Taramani, Chennai - 600 113, India.

20

Maximum light given.

No ౨౦

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

ఆర్యకథానిధి

ప్రథమ భాగము.

వావిలికొలను సుబ్బరాయ

విరచితము.

తొమ్మిదవ కూర్పు.

చెన్నపురి:

బ్రిటిష్ మాడల్ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

౧౯౨౧.

All Rights Reserved.

ఈ గ్రంథములను రచియించు నుద్దేశమును తెలిపిన తోడనే యుదార చిత్తులై తమ "సువర్ణమాలిక" (Suvarnamala) యందు మనోహరముగ చిత్రకళాదురంధరులగు దురంధరులవారిచే (Mr. Durandhur) వ్రాయంబడి ప్రకటింపంబడుచున్న చిత్రముల నీగ్రంథముల ముద్రించు స్వాతంత్ర్యమును మాకొసంగిన బొంబాయి పురస్థ "లక్ష్మీ చిత్ర ముద్రాకార్యాలయము" (Lakshmi Art Printing Works) వారికిఁ గృతజ్ఞతాపూర్వక నమస్కారము లర్పించుచున్నారము.

ఆపదామపహర్తారం

దాతారం సర్వసంపదామ్

లోకాభిరామం శ్రీరామం

భూయో భూయో నమామ్యహమ్.

క. నీపాదకమలసేవయు
నీపాదార్చకులతోడి నెయ్యమును నితాం
తాపార భూతదయయును
దాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే.

కథకుడు

తండ్రి పిల్లవాండ్రకు ఆర్యచరిత్రములు చెప్పట

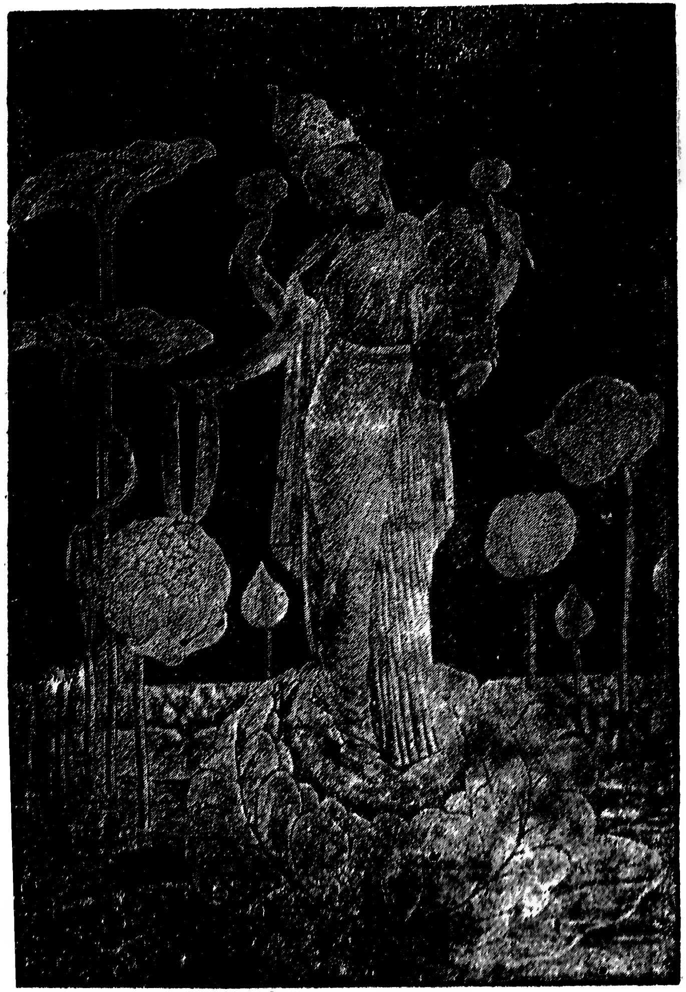

శ్రీ పద్మావతి దేవి

మొదటి కూర్పునకు

పీఠిక.

ఇప్పుడు చిన్నపిల్లలు పిల్లవాండ్రు పాఠశాలల యందుఁ జదువు తెనుఁగు పుస్తకములలోని కొన్ని పాఠములు వింతలుగా నున్నవి. "మంగల రంగఁడు ఏమి చేయుచున్నాఁడు. తల గొఱుగుచున్నాఁడు. ఎక్కడ గొఱుగుచున్నాఁడు." ఈ రకముల పాఠములు చదివించుటచే బాలికలకు బాలుర కేమి లాభమో తెలియదు. ప్రత్యక్షబోధనపద్ధతి మంచిదే కాని విషయములు మంచివిగాను బుద్ధివికాసకరములైనవిగాను జ్ఞానప్రదములుగాను నుండవలదా?

అదిగాక పిల్లవాండ్రకు మంచి నీతులు దెలుపు పుస్తకములు సారములుగఁ జెప్పుటలేదు. చిన్ననాఁడు నేర్చుకొనినదే చిరకాలముండునది. కావున గొప్ప

గుణములు గలిగించునట్టి సద్విషయములు వారికి చిన్నప్పుడే నేర్పుట బాగు అని తలంచి "ఆర్యకథానిధి" యనుపేర నీ పుస్తకము ప్రకటించితిమి. ఇది బాలురకు బాలికలకు నుపయోగకర మని లోకులు నుపాధ్యాయులామోదించిరేని దీని రెండవభాగము ముద్రింతుము. కావున బాలుర శ్రేయస్సు గోరువారు దీనిని బాలురచేఁ జదివించి మా కుత్సాహము గలిగింతురుగాక యని ప్రార్థించెదము.

గుమ్మడూరు - వేంకటరంగారావు.
తూములూరు - వేంకటశివరామయ్య.
ముంగమూరు - వేంకటసుబ్బారావు.
శ్రొత్తపల్లి - వేంకటపద్మనాభశాస్త్రి.
కంచనపల్లి - వేంకటశేషగిరిరావు.

అనుక్రమణిక.

విషయములు.	పుటలు.
౧. ఆడి తప్పరాదు	1
౨. బాలురు తెలియక చేసిన పాపము తల్లిదండ్రులను బాధించును	4
౩. తల్లిదండ్రులమాట మీఱరాదు	6
౪. తాను కష్టపడియైనఁ దల్లిదండ్రుల సుఖపెట్టవలయును	8
౫. పితృభక్తివలని ఫలము	10
౬. గురుభక్తి	12
౭. గురువును ధిక్కరింపరాదు	14
౮. సౌభ్రాత్రము	17
౯. పొగరు కీడు కలిగించును	19
౧౦. ఆశ దుఃఖమును కలిగించును	21
౧౧. త్రాగుఁబోతులు నాశమగుదురు ...	22
౧౨. అధికారమున్న దని మిడిసిపడరాదు ..	24
౧౩. గొప్పవాఁడు పరుల నవమానింపరాదు ..	25
౧౪. మనుష్యుఁడు చేయుపనులను దేవుఁడు చూచుచుండును	27
౧౫. స్వామికార్యము శ్రద్ధతోఁ జేయవలెను..	29

విషయములు.	పుటలు.
౧౬. స్వామిద్రోహము చేయరాదు ..	.. 33
౧౭. దొంగతనము చేయరాదు ..	.. 35
౧౮. చెఱుపకురా చెడెదవు ..	.. 36
౧౯. శ్రద్ధకొలఁది విద్య	.. 38
౨౦. చదువునప్పుడు దిక్కులు చూడరాదు	.. 39
౨౧. నమ్మినవారిని చెఱుపరాదు ..	.. 41
౨౨. లోపములేని సత్యము చెప్పవలయును	.. 43
౨౩. తండ్రిమాట మీఱువాఁడు చెడును	.. 45
౨౪. రుక్మాంగదుఁడు	.. 47
౨౫. మద్యపానము మహాపాతకము ..	.. 50
౨౬. ఆలుమగల ప్రేమ	.. 53
౨౭. దమయంతి	.. 54
౨౮. సావిత్రి	.. 56
౨౯. గాంధారి	.. 59
౩౦. సీత	.. 61
౩౧. చంద్రమతి	.. 64
౩౨. సుకన్య	.. 66
౩౩. భక్తిలేనిపూజ పత్రిచేటు ..	.. 69
౩౪. సత్యాద్రౌపదీ సంవాదము ..	.. 72

శ్రీరామచంద్రాయనమః.

ఆర్యకథానిధి

ప్రథమ భాగము.

---

౧. ఆడి తప్పరాదు.

పూర్వము హరిశ్చంద్రుఁడను ఒకరాజు కలఁడు. ఆయన యెన్నఁడు పలికి బొంకినవాఁడు కాఁడు. హరిశ్చంద్రుఁడు అబద్ధమాడఁడని వసిష్ఠుఁడు చెప్పెను. అతనిచేత నబద్ధమాడించెద నని విశ్వామిత్రుఁడు వాదించెను. అప్పుడు విశ్వామిత్రుఁడు హరిశ్చంద్రుని మోసము చేసి రాజ్యమును గుంజుకొనెను. పెండ్లాము

తోడను చిన్న కుమారునితోడను, అడవులకును దఱుమఁగొట్టెను. మఱియును అప్పుతీసికొన్నాఁడని సాకు పెట్టి, హరిశ్చంద్రుని పెండ్లామును కొడుకును అమ్మెను. ఆయనను గూడ నొకమాలవాని కమ్మెను. ఆయనకుమారుని చంపెను. ఇంత చేసినను హరిశ్చంద్రుఁ డసత్యమాడలేదు. విశ్వామిత్రుఁడు తానే ఓడితి నని ఒప్పుకొనెను. దేవతలు సంతోషించి హరిశ్చంద్రునికి పుణ్యలోకము లిచ్చిరి.

ఆ. ధనము గోలుపడినఁ దనయాలు బిడ్డలు
నష్టమైన నెంతకష్టమైనఁ
మానహీనమైనఁ బ్రాణంబు పోయిన
[illegible]

హరిశ్చంద్రుఁడు భార్యను చంపఁబూనుట.

౨. బాలుడు తెలియక చేసిన పాపము తల్లిదండ్రుల బాధించును.

మాండవ్యుఁడను ఒక ఋషి తపస్సు చేయుచుండెను. కొందఱు దొంగలు సొమ్ము దొంగిలించి రాజుబంట్లు తఱుము కొనిరాఁగా ఆసొత్తులను ఆ ఋషిప్రక్క నుంచి పరువెత్తిపోయిరి. భటులు వచ్చి ఆ ఋషియే దొంగ యనుకొని పట్టుకొని పోఁగా మొదలో కొఱ్ఱు గ్రుచ్చి వ్రేలఁదీయుండని రాజు ఆజ్ఞాపించెను. తరువాత కొన్ని దినముల కతఁడు దొంగ కాఁడని తెలిసి రాజు అతనిని విడిపించెను. అతఁడు యమధర్మరాజునొద్దకుపోయి నాకిట్టి శిక్ష యేల చేసితి వనెను. నీవు చిన్నప్పుడు

తూనీఁగల మొదలో సూదులు గ్రుచ్చి ఆడు కొంటివి కావున నట్టిశిక్ష నీకు కలిగెనని యముఁడు చెప్పెను. "నేను చిన్నతన మున దెలియక చేసితిని. నేను తెలియక చేసినపుడు నాకాపాప మెట్లు వచ్చును? ఆపాపము నాకు మంచిచెడ్డ చెప్పని నా తల్లిదండ్రులది. నీ వీ ధర్మ మాలోచింపక నాకు శిక్ష విధించితివి. కావున నీవు శూద్రుఁడవుగా భూమిమీఁద బుట్టి దుఃఖము అనుభవింపుము" అని మాండ వ్యుఁడు శపించెను.

ఆ. బాలురైనవారు బాల్యంబునను జేయు
పాపముల ఫలంబు వారితల్లి
దండ్రులకు లభించుఁ దప్పక కావున
వారు దిద్దవలయు బాలకులను.

3. తల్లిదండ్రుల మాట మీఱరాదు.

అయోధ్య యను పట్టనమును దశరథుఁడను రాజు పాలించుచుండెను. ఆయన మూఁడవభార్య పేరు కైకేయి. ఆ రాజు ఒకనాఁడు రాక్షసులతో యుద్ధము చేయఁబోయెను. కైకేయి కూడఁ జనెను. రాక్షసుల చేత రాజు చిక్కి చావనుండఁగా రెండు మాఱులు ఆమె కాపాడెను. దానికి సంతోషించి రాజు ఆమెకు రెండు వరముల నిచ్చెద ననెను. తన యిష్టము వచ్చినపుడు కోరుకొనెదనని కైకేయి చెప్పెను. తరువాత కొన్నాళ్లకు రాజు తన పెద్దభార్య కొడుకయిన శ్రీరామునకు పట్టాభిషేకము చేయఁ బ్రయత్నించెను. అప్పుడు

కైకేయి రాజా! నీవిచ్చెదనని చెప్పిన రెండు వరముల నాకిప్పుడిమ్మని అడిగెను. ఇచ్చెదను. అవి యేవి? అని రాజడుగ, నా కొడుకైన భరతునకు పట్టాభిషేకము చేయుము. శ్రీరాముని పదునాలుగేండ్లు అడవులకు పంపుము అనెను. రాజు అసత్యమాడలేక శ్రీరాముని, 'రామా! నీవు పదునాలుగేండ్లు అడవికి పొమ్ము' అనెను. ఏమి తప్పు చేసితిని? ఏల పొమ్మనెదవు? అని రాముఁడు అడుగలేదు. తండ్రిమాట మీఱరాదని రాముఁడు అడవులకు పోయెను.

ఆ. తండ్రి చెప్పినట్లు తప్పైన నొప్పైన
వినఁగవలయుఁ గొడుకు ప్రీతితోడ
తల్లిదండ్రులాజ్ఞ దాఁటెడు నాతఁడు
సుతుఁడు గాఁడు పాపరతుఁడు గాని.

౭. తాను కష్టపడియైనఁ దల్లిదండ్రుల
సుఖపెట్టవలయును.

శంతనుఁడను రాజు సత్యవతిని పెండ్లాడఁగోరెను. సత్యవతికి పుట్టెడి కొడుకునకు నీ తరువాత రాజ్యమిచ్చెదవా? అని సత్యవతి తండ్రి శంతను నడిగెను. "నాకు భీష్ముఁడు పెద్దకొడుకు గలఁడు. కావున నీయఁజాలను" అని రాజు చెప్పి వెడలిపోయెను. భీష్ముఁడు ఈ వార్త విని తన తండ్రి కోరిక నెఱవేర్పవలయునని సత్యవతి తండ్రియొద్దకుఁ బోయి "అయ్యా! మీ సత్యవతిని మా తండ్రికిచ్చి వివాహము చేయుము" అని వేఁడెను. నీ తండ్రి వెనుక నీవు రాజ్యము కోరవేని అట్లు యిచ్చెదనని యతఁ

డనెను. నేను రాజ్యము కోరనని భీష్ముఁడు ప్రమాణము చేసెను. నీవు కోరకున్న నీకు పుట్టెడు కొడుకులు కోరకుందురా? యని యతఁడడిగెను. నేను పెండ్లియే చేసికొనను అని భీష్ముఁడు ఒట్టుపెట్టుకొనెను. అప్పుడు సత్యవతిని శంతనుఁడు వివాహము చేసికొనెను. భీష్ముఁడు చచ్చువఱకు బ్రహ్మచారిగానే ఉండెను.

ఆకలిగనేని తనకుఁ గష్టంబో నష్టంబో
దాని నోర్చియైనఁ దల్లిదండ్రు
లకును సమ్మదంబు సుఖమును గూర్తురు
పుణ్యవంతులైన పురుషులెందు.

---

2. పితృభక్తివలని ఫలము.

కౌశికుఁడను ఒక బ్రాహ్మణుఁడు కలఁడు. వాఁడు ముసలి తల్లిదండ్రులతో చెప్పక యిల్లు విడిచి తపస్సు చేయఁబోయెను. ఒక చెట్టుక్రింద తపస్సు చేయుచుండఁగా నొక కొంగ వానిమీఁద రెట్ట వేసెను. కౌశికుఁడు కోపముతో దానిని చంపెను. అప్పుడు మధ్యాహ్నమైయుండెను. వాఁడు ఊరిలో భిక్షమునకుఁబోఁగా నొక పతివ్రత నీవు పాపివి. నీవు మిథిలాపురముననుండు ధర్మవ్యాధుఁడను పేరుగల కటికవానియొద్దకుఁబోయి తెలివి సంపాదించుకొనుము అనెను. అట్లే వాఁడు కటికవానియొద్దకుఁబోఁగా, అతఁడు వానిని జూచి “నీవు

పతివ్రత పంపఁగా జ్ఞానము సంపాదించుకొనుటకు వచ్చితివికదా” అనెను. నీ కెట్లు తెలియు నని కౌశికుఁడడిగెను. నాయింటికి రమ్మని పిలుచుకొనిపోయి అతఁడు ముసలివారైయున్న తన తల్లిదండ్రులను చూపి యిట్లనెను. “వీరే నాకు దైవము. వీరిని మించిన దైవము నాకు లేదు. వీరినే నేను ప్రతిదినము పూజింతును. వీరికి అన్నివిధముల సుఖము గలిగింతును. వీరి సంతోషమే నా సంతోషము. కావున నాకట్టి జ్ఞానము గలిగినది.” నీవు దుష్టుఁడవు. నీకొఱకై నీ తల్లిదండ్రులు ఏడ్చియేడ్చి కన్నులు పోవ దిక్కులేక పడియున్నారు. నీ వింటికిఁబోయి వారిని రక్షించి సేవింపుమని

పంపెను. వాఁడు అట్లే చేసి పుణ్యలోక
ముము సంపాదించెను.

ఆ. వసుధఁ దల్లిదండ్రి ప్రత్యక్షదేవతల్
వారి విడిచి తపము గోరునతఁడు
నీటిపాయసంబు విడనాడి పుల్లిత్తు
మెతుకు లేఱి తినుచు బ్రతుకువాఁడు.

---

౬. గురుభక్తి.

ధౌమ్యుఁడను ఋషికి ఆరుణి ఉపమన్యువు అని యిద్దఱు శిష్యులుండిరి. ఒకనాఁడు ధౌమ్యుఁడు ఆరుణిని బిలిచి "శిష్యా నా పాలములోని నీరంతయు గనిమలను త్రెంచుకొని పోవుచున్నది. నీరు పోకుండ నెట్లైనను జేసిరమ్ము" అని చెప్పి పంపెను. ఆరుణి పోయి చూడ ఒక మనుష్యుని పొ

డవున కట్ట తెగి నీళ్లు పోవుచుండెను. రాలతోను మట్టితోను కట్ట వేసెనుగాని కట్ట నిలువలేదు. అది చూచి ఆరుణి "నా గురువులు నీళ్లు పోకుండఁ జేసి రమ్మనిరి. కట్ట వేసిన నిలువలేదు. ఊరక పోయిన గురువు నాజ్ఞ చేసినవాఁడను గాను" అని యెంచి తానే యా నీటికి నడ్డముగ పండుకొని నీరు పోకుండఁ జేసెను. పుండువంటి చలి బాధించుచున్నను విసుగుకొనక కదలక మెదలక పండుకొని యుండెను. ఎంతసేపయినను శిష్యుఁడు రాలేదు. ఏమది యని గురువే పాలమునొద్దకు వచ్చి ఆరుణీ ఆరుణీ యని యఱచెను. అయ్యా! ఇచ్చట నీటికి అడ్డము పండుకొని ఉన్నానని అతఁ

డఱచి చెప్పెను. అప్పుడు గురు వతని నడతకు సంతోషించి సకలవిద్యలు జ్ఞానము నుపదేశించెను. ఆ జ్ఞానము చేత వాఁడు పుణ్యలోకములను సంపాదించెను.

ఆ. తనశరీర మిచ్చు తల్లిదండ్రులకంటె
గురువు జ్ఞానదాత గొప్పవాఁడు
కరము భక్తిగలిగి కష్టంబులకువోర్చి
గురునిఁ గొలువ నిహము పరము గలుగు.

---

2. గురువును ధిక్కరింపరాదు.

త్రిశంకుఁ డనురాజు దేహముతోడ స్వర్గమునకు పోవలయునని తలఁచెను. దాని కొకయుపాయముఁ జెప్పుమని అతఁడు

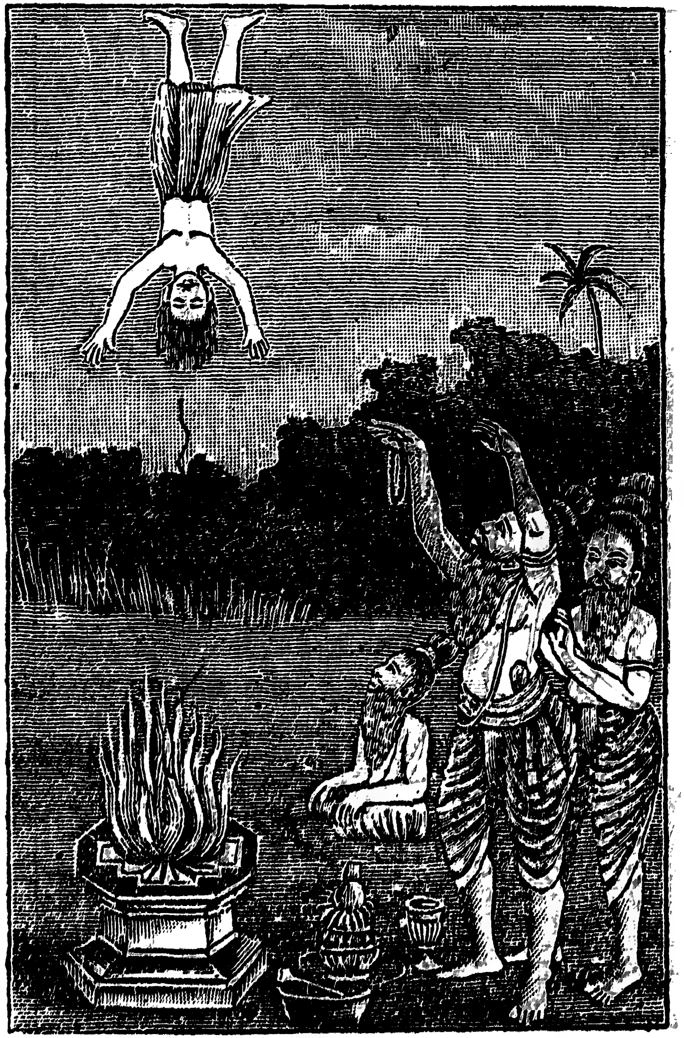

త్రిశంకుఁడు స్వర్గమునుండి పడుట.

తన గురువగు వసిష్ఠుని అడిగెను. అది నీకు సాధ్యపడదని ఆయన చెప్పెను. ఆ గురువును నిందించి ఆయన కొడుకుల నట్లే అడిగెను. వారును నీకు సాధ్యము కాదనిరి. వారిని రాజు దూషించెను. వారు కోపించి "మాలవాఁడవుకమ్ము" అని శపించిరి. వెంటనే త్రిశంకుఁడు మాలవాఁడయ్యెను. విశ్వామిత్రుఁడు తన తపస్సుచేత త్రిశంకుని స్వర్గమునకు పంపెనుగాని దేవతలు క్రిందఁబడఁద్రోసిరి. ఇప్పుడు త్రిశంకుఁడు స్వర్గమునందును లేక భూమియందును లేక నడుమ వ్రేలాడుచున్నాఁడు. నేటికిని రాత్రులయందు దక్షిణపు దిక్కున చుక్కవలె కనఁబడును.

ఆ. గురువు జ్ఞానదాత గురునాజ్ఞ నడచిన
నుభయలోకసుఖము లొందఁ గలుగు
గురుని ధిక్కరించు కూళకు రెండులో
కంబులందు సుఖము కలుగఁబోదు.

---

౮. సౌభ్రాత్రము.

దశరథునకు రాముఁడు లక్ష్మణుఁడు భరతుఁడు శత్రుఘ్నుఁడు అని నలుగురు కొడుకులుండిరి. తన పెండ్లాము మాట విని దశరథుఁడు రాముని పదునాలుగు సంవత్సరములడవులందు ఉండఁ బొమ్మనెను. తండ్రి మాట మీఱలేక రాముఁడు తన భార్యతో నడవికిఁ బోవ సిద్ధపడెను. ఆయనను విడిచి ఉండలేక ఆయన తమ్ముఁడు లక్ష్మణుఁడు కూడఁ బోయి అన్నకు వదినెకు

భక్తితో సేవలు చేయుచుండెను. రాముఁడరణ్యమునకుఁ బోయినపుడు, భరతుఁడు శత్రుఘ్నుఁడు యింట లేదు. అన్న అడవికి పోయినాఁడని విన్నతోడనే, వారు అన్ని సౌఖ్యములను వదలిపెట్టిరి. నారచీరలు కట్టుకొనిరి. కందమూలములు తినుచుండిరి. అన్నగారి నెంత వేఁడుకొనినను ఆయన రానందున ఆయనపాదుకలను పట్టాభిషేకము చేసి మరల ఊరికి అన్న వచ్చువఱకు భరతుఁడు భృత్యునివలె పనులు చేయుచుండెను.

ఆ. ఊర నూర భార్య లొదవంగఁ గలవార
లూర నూర బంధు లుండువారు;
అన్నదమ్ము లెందు నబ్బరు గావునఁ
బరమమైత్రి వలయు భ్రాతలందు.

౯. పొగరు కీడుకలిగించును.

పరీక్షిత్తుఁడను రాజు వేఁటకుఁబోయి వచ్చునపుడు మిక్కిలి డప్పిగొనెను. ఎక్కడను నీళ్లు అగపడలేదు. ఆ సమీపమందు శమీకుఁడను ఋషి తపస్సు చేయుచుండెను. "అయ్యా! దాహము బాధించుచున్నది. నీళ్లిచ్చెదవా"? యని రాజు ఆయన నడిగెను. ఆయన దేవునిధ్యానము చేయుచుండుటచేత బదులు చెప్పలేదు. "నేను రాజను. వీఁడు బీదబ్రాహ్మణుఁడు; నేను పిలిచిన వీఁడు పలుకఁడు. వీని కింత పొగరా" యని కోపించి అక్కడ చచ్చిన పాము ఒకటి ఉండఁగా తెచ్చి రాజు ఆఋషి మెడలో వేసిపోయెను. తరువాత కొంత

సేపటి కాయన కుమారుఁడు శృంగి అను వాఁడు వచ్చి తండ్రిమెడలోని పామును జూచి భయపడి అఱచెను. అందఱు వచ్చి చూడఁగా నది చచ్చినపాము. అది చూచి శృంగి కోపించి, నా తండ్రిమెడలో పామును వేసినవాఁ డేడుదినములలో పాము కఱచి చచ్చునని శాపము పెట్టెను. ఆ ప్రకారము పరీక్షిత్తు పాముకఱచిచచ్చెను.

కం. "తగు నిది తగదని మదిలో
వగవక సాధులకుఁ జేవవారికి నెగ్గుల్
మొగిఁ జేయు దుర్వినీతుల
కగు ననిమిత్తాగతంబు లైనభయంబుల్." భార.

౧౮. ఆశ దుఃఖమును కలిగించును.

సృంజయుఁ డను రాజు ధనాశ గలవాఁడై బంగారు నిచ్చు కొడుకు గావలయునని దేవునిఁ బ్రార్థించెను. ఆయన కోరికప్రకారము సువర్ణష్ఠీవి యను కొడుకు కలిగెను. వాని చెమట, ఉమ్మి, మూత్రము వానిదేహములో నుండి వచ్చినది సర్వము బంగారై యుండెను. సృంజయుఁ డాశదీర బంగారముతోనే ఇండ్లువాకిండ్లు దొడ్లు మొదలైనవి కట్టించెను. ఇట్లుండఁగా కొందఱు దొంగలా పిల్లవానిని దొంగలించుకొనిపోయిరి. ఒక అడవిలోనికిఁ బోయి వానికడుపులో బంగారున్నదేమో యని బుద్ధిలేనివారై వారు వానిపొట్ట చీల్చి

చంపిరి. రాజు దేశమంతయు వెదకింపఁగా నడవిలో పిల్లవానిశవము కనఁబడెను.

ఆ. న్యాయమైన మార్గమందుఁ డాఁ గష్టించి
ధనము మితముగాఁగఁ దగును గూర్ప
వక్రమార్గమునను వచ్చు పెఱ విత్తంబు
మొదలు ముంచు తెచ్చుఁ దుదకుఁ గీడు.

---

౧౧. త్రాగుఁబోతులు నాశమగుదురు.

యాదవులవంశము లోకమున ప్రసిద్ధము. బలరాముఁడు కృష్ణుఁడను అవతారపురుషులు ఆవంశమునఁ బుట్టినవారే. యాదవులందఱు మిక్కిలి బలవంతులు. వారిని జయించువారు లోకమున లేకుండిరి. అయినను వారు త్రాగుఁబోతులు.

ఒకనాఁ డందఱు తప్పత్రాగి సముద్రమున వినోదముగ మాటలాడుచుండిరి. అప్పుడొకఁడు మఱియొకని ఎగతాళి చేసెను. త్రాగిన మత్తుచేత అది మఱియొకఁడు నవ్వులాట యని తెలియక హాస్యము చేసినవానిని కొట్టెను. దానిమీఁద కలహము పెరిఁగెను. ఒకప్రక్క సగముగుంపు మఱియొకప్రక్క సగముగుంపు చేరి యుద్ధము చేసి ఒకఁడైన మిగులకుండ నందఱు చచ్చిరి.

కం. సారాయంబును యువతియు
నారయ సుస్వాదువిషము లది మరగినచోఁ
గూరును రోగము దుఃఖము
నారకబాధలును నెట్టి నరునకు నైనన్

౧౨. అధికారమున్న దని మిడిసి పడరాదు.

పూర్వము నహుషుఁ డను గొప్ప రాజుండెను. అతఁడు నూఱు యజ్ఞములు మహాతపస్సుచేసి గొప్పమహిమ సంపాదించెను. దానిచే ఆయనకు ఇంద్రపదవి లభించెను. గొప్పపదవి లభించుటచే నాయన మదముపట్టి తెలివి పోఁగొట్టుకొని ఇది న్యాయము ఇది యన్యాయ మనునది మఱచెను. కావున పూర్వముండిన యింద్రుని భార్యను దన్ను పెండ్లాడు మని నిర్బంధించెను. అంతియకాక తాను పల్లకిలో కూర్చుండి ఋషులను మోయుఁడని యాజ్ఞాపించెను. అట్లు వారు మోయు

చుండినను సంతోషపడక వారిని తొందరగా నడవుఁడని తీవరించి కొట్టెను. ఇతరుని భార్యను బెండ్లాడఁ గోరుటచేతను పొగరుచేతను వెంటనే సర్పమయి తలక్రిందుగ నేలమీఁదఁబడి పెక్కు సంవత్సరములు దుఃఖపడుచుండెను.

కం. తన కెంత మహిమ యుండినఁ
దన కెంతటి భాగ్యమున్న దర్పంబున్నన్
వినయము దగు; గర్వించినఁ
గనునాశము, నాశ చిహ్న గర్వంబ చుమీ.

---

౧౩. గొప్పవాఁడు పరుల నవమానింపరాదు.

యయాతి యను రాజు మిక్కిలి ధర్మమార్గమున ప్రజలను పాలించెను. అంతి

యకాక ఋషులకంటె నెక్కువగ తపస్సు చేసెను. ఆ పుణ్యఫలముచేత దేహము విడిచిన పిమ్మట అతనిని దేవతలు స్వర్గమునకుఁ బిలిచికొనిపోయిరి. అక్కడ ఇంద్రుఁడాయనను చూచి రాజా! ఇంతటి గొప్ప పదవి లభించుటకు నీవేమి పుణ్యము చేసితివని యడిగెను. నే ననేక ధర్మములు చేసితిని. పెక్కు యాగములు చేసితిని. కోట్లకొలఁది దానము లిచ్చితిని. ఋషీశ్వరులకంటె నెక్కువ తపముచేసితిని. నాతోపాటు తపస్సుచేసిన ఋషి. ఒకఁడైన లేఁడని యయాతి చెప్పెను. ఆ మాటలు విని యింద్రుఁడు నీవు జేసినవన్ని చెప్పితివి. నిజమే, అయినను నీవు గర్వము గలవాఁ

డవుగా నున్నావు. అంతేకాక ఇతరుల నవమానించి పలికితివి. ఇట్టి పొగరుపోతులు డంబములు పలుకువారు స్వర్గమున నుండ నర్హులు కారు పొమ్మని మెడపట్టి క్రిందఁ బడునట్లు తలక్రిందుగ త్రోసెను.

కం. తా నెంత యధికుఁడైనను
మానితుఁడగుఁ జుమ్మి వినయమందన యుక్తిగాఁ
గానక కన్నులు నొరు నవ
మానించెడిపొగరుఁబోతు మానక చెడెడిఁకా.

---

౧౪. మనుష్యుఁడు చేయుపనులను దేవుఁడు చూచుచుండును.

దుష్యంతుఁ డనురాజు వేఁటకుపోయి యచ్చట శకుంతలయను నొక కన్యకను రహస్యముగ పెండ్లాడెను. నిన్ను తరువాత పిలిపించుకొందు నని యతఁ డూరికి పో

యెను. పిమ్మట శకుంతల కొక కొడుకు పుట్టెను. ఈ కొడుకు పేరు భరతుఁడు. ఆవల నయిదారేండ్లకు కొడుకును బిలుచుకొని శకుంతల తానే దుష్యంతుని చూడఁబోయెను. అతఁ డప్పుడు సభలో నుండెను. ఈమె సభకుపోయి యీ పిల్లవాఁడు నీ కొడుకు. నేను నీ భార్యను. ఆ నాఁడు వనములో నీవు నన్ను వివాహము చేసికొంటివి. కావున మమ్ము భరింపుమని యణఁకువతో చెప్పుకొనెను. నీ వసత్యమాడుచున్నావు. నిన్ను నేను పెండ్లిచేసికొనలేదు. పొమ్మని రాజు చెప్పెను. శకుంతల యెంత చెప్పినను దుష్యంతుఁడు వినలేదు. అప్పుడు శకుంతల దైవమా! మా యిరువురిలో నెవరు సత్యము పలుకు

చున్నారో నీకును తెలియదా యని దేవుని వేఁడుకొనెను. "దుష్యంతా! శకుంతల సత్యము చెప్పుచున్నది. వీఁడు నీ కొడుకే" యను యాకాశమునుండి మాట విన వచ్చెను.

ఆ. కాన రెవ్వ రనుచుఁ గడు రహస్యంబుగఁ
జెనఁటిచేఁత నరుఁడు చేయుఁ గాని
సర్వసాక్షి యగుచు సకలం బెఱుంగుచు
నెల్లవేళ నుండు నీశ్వరుండు.

---

౧౫. స్వామికార్యము శ్రద్ధతోఁ జేయవలెను.

హనుమంతుఁడు సుగ్రీవుని నమ్మిన బంటు. తన ప్రభువునకు కష్టకాలము వచ్చి కొండలలో గుహలలో దాఁగియున్నప్పుడు

ఆయన వెంటనే యుండి కాపాడెను. ఆయన కెట్లు మేలు చేయవచ్చునా యని ఆలోచించుచుండఁగ, రాముఁడు తన భార్యను సీతాదేవిని పోఁగొట్టుకొని వారుంటు కొండదగ్గఱకు వచ్చెను. అప్పుడు హనుమంతుఁడు, సుగ్రీవునకు రామలక్ష్మణులకు స్నేహము కుదిర్చెను. రాముఁడు వాలిని చంపి వాని రాజ్యము సుగ్రీవున కిచ్చెను. సుగ్రీవుఁడు "హనుమంతా! నాకు మేలుచేసినవారికి నేను మాఱు మేలు చేయవలెను. రామునిభార్య యెచ్చట నున్నదో చూచి ర"మ్మనెను. ఆంజనేయుఁడు సముద్రముదాటి లంకకుపోయి సీతను చూచి మాటలాడి యామెకు ధైర్యము చెప్పెను. మరలివచ్చి యాసమాచారము

హనుమంతుఁడు సీతాదేవితో సంభాషించుట.

రామునితో చెప్పి ఆయనకు సంతోషము గలిగించెను. యుద్ధములో లక్ష్మణుఁడు మూర్ఛపోఁగా సంజీవిని తెచ్చి యిచ్చి ఆయనను బ్రతికించెను. రాముఁడు రాకపోయెనను దుఃఖముతో చచ్చుటకు సిద్ధముగానుండిన భరతునికి రాముఁడు వచ్చుచున్నవార్త చెప్పి ఆయనను బ్రదికించెను. కావున హనుమంతుఁడు చిరంజీవి యయ్యెను.

ఆ. పనులు పడినవేళ ప్రాలుమాలక యెన్ని
శ్రమములైన నోర్చి చతురుఁ డగుచు
దనదు ప్రభుని కార్యతంత్రంబుఁ దీర్చెడి
ప్రాజ్ఞుఁ డొందు మేలిపదవు లెల్ల.

---

౧౬. స్వామిద్రోహము చేయరాదు.

కుంతీదేవికి కర్ణుఁడు పెద్దకొడుకు. ధర్మరాజు, భీముఁడు, అర్జునుఁడు తరువాత కొడుకులు. కర్ణుఁడు చిన్నప్పుడే పోయి ధర్మరాజునకు విరోధియయిన దుర్యోధనుని యొద్దఁ గొలువులో నుండెను. కర్ణుఁడు తమ కన్న యని ధర్మరాజునకుఁ దెలియదు. గాని, కర్ణునకు ధర్మరాజు మొదలైనవారు తనతమ్ములని తెలియును. ఎట్టిసమయములందును కర్ణుఁడు దుర్యోధనుపక్షముననే యుండెను. తుదకు ధర్మరాజునకు యుద్ధము తటస్థించెను. అప్పుడు కృష్ణుఁడు కర్ణునితో ధర్మరాజు మొదలైనవారు నీ తమ్ములుగదా. నీవు వారితో యుద్ధము చేసి వారిని చంప యత్నించుట న్యాయమా?

కనుక వారిపక్షమున నుందువు రమ్మనెను. అప్పుడు కర్ణుఁడు కృష్ణునితో నిట్లు చెప్పెను. "నన్నుఁ జిన్నప్పటినుండి దుర్యోధనుఁడు సాఁకినాఁడు. నాదేహము వానిసొత్తు తిని పెరిఁగినది. ఇప్పుడు నాతో వానికి పనిపడినది. అక్కఱవేళ వానిని నే నెట్లు విడువవచ్చును? ఇన్నిదినములు వాని యుప్పుదిని కార్యము వచ్చినపుడు తోడుపడక పోవుట స్వామిద్రోహము కాదా. నేను రాను" అనెను. తరువాత యుద్ధములోఁ దన ప్రాణము పోవువఱకు దుర్యోధనుని కర్ణుఁడు వదలలేదు.

ఆ. తెలిసి కలియరాదు, కలిసి తెలియరాదు;
పలుపోష్యుఁ డనుచు వారి కెపుడు

కలుగ నెపము చెప్పి కడకుఁ దొలఁగుట
ద్రోహ మగును మిగుల దోష మగును.

---

౧౭. దొంగతనము చేయరాదు.

వసిష్ఠుఁ డను మహాఋషి యొక యడవిలో తపస్సు చేయుచుండెను. ఆయనయొద్ద నందిని యను కామధేను వుండెను. ఏది కోరినను దాని నిచ్చుశక్తి యా యావునకుఁ గలదు. వసువులను వారొక్కజాతి దేవతలు. వారొకనాఁడు భార్యలతోడ నా ఋషి యుండుచోటికి పోయిరి. అప్పుడొక స్త్రీ ఆ యావు తనకు కావలయునని పెనిమిటి నడిగెను. వాఁడును భార్యకు సంతోషము కలిగించుటకై దానిని దొంగతనముగా పట్టుకొనిపోయెను. తక్కిన వారట్లు చేయఁగూడదని చెప్పక చూచుచుం

డిరి. వసిష్ఠుఁ డది తెలిసికొని “మీరు భూలోకమున మనుష్యులుగా పుట్టుఁడు” అని శపించెను. వారు స్వర్గమును విడిచి మనుష్యులుగా పుట్టిరి.

కం. తనప్రియురాలికిఁ బ్రియమని
తనకుఁ బ్రియంబనుచుఁ బరులద్రవ్యముఁ గొనినన్
దనపదవిఁ బాసి యెంతటి
ఘనుఁ డేనియు నొందఁగల్గు గష్టము లెల్లన్.

---

౧౮. చెఱుపకురా చెడెదవు.

దుర్యోధనుఁ డను నొక రాజు కలఁడు. అతని పినతండ్రి కొడుకులు ధర్మరాజు, భీముఁడు, అర్జునుఁడు, నకులుఁడు, సహదేవుఁడు అనువారు. వీరిని చంపి వీరి రాజ్యము తా నేలవలయునని దుర్యోధనుఁడు తలఁచెను. దుర్యోధనుఁడు చెడ్డమనస్సు

కలవాఁడు. కావున భీమునికి అన్నములో విషము కలిపి పెట్టెను. ఆయనను పాముల చేత కఱపించెను. నిద్రపోవుచుండ నేటిలో త్రోయించెను. వారందఱు నిద్దుర పోవుచుండ వారు కాఁపురముండు ఇంటికి నిప్పు పెట్టించెను. ధర్మరాజు మొదలయిన వారు ధర్మము తప్పనివారు. కావున వారికి కీడు కలుగలేదు. తుదకు దుర్యోధనుఁడే నూర్గురు తమ్ములతోను, చుట్టములతోను, స్నేహితులతోను చచ్చెను. పరుల ధనమున కాశపడరాదు.

ఆ. పరులధనముఁ జూచి పరులవిద్యను జూచి
పరులపదవిఁ జూచి వ్యసనపడఁగఁ
దగదు; వారి కాపదలఁ గూర్పఁ దలఁచినఁ
దనకె కీడు గూర్చు దైవ మపుడు.

౧౯. శ్రద్ధకొలంది విద్య.

ఏకలవ్యుఁ డనువాఁ డొక యెఱుకువాఁడు. ఆతఁడు తనకు విలువిద్య నేర్పుమని ద్రోణాచార్యు నడిగెను. "నీ కీవిద్య నేర్పిన జంతువులను చంపుదువు ఆపాపము నాకు వచ్చును. గనుక నేను నీకు నేర్పను" అని ద్రోణాచార్యుఁడు చెప్పెను. ఏకలవ్యుఁ డడవికిపోయి మట్టితో ద్రోణాచార్యువలె ప్రతిమనుచేసి యుంచుకొని ప్రతిదినము దానిని పూజించుచుండెను. ఆ ద్రోణుఁడే తనకువిద్య నేర్పుచున్నట్లెంచుకొని విద్యను శ్రద్ధతో నలవాటు చేసికొనెను. ఈ యభ్యాసముచేతను ద్రోణుని యందుఁగల భక్తిచేతను ఏకలవ్యుఁడు ద్రో

ణాచార్యునికి ముఖ్యశిష్యుఁడగు నర్జునునికంటె విలువిద్యయందు నేర్పరియయ్యెను.

ఆ. శ్రద్ధలేకయున్నఁ జదువేమియును రాదు;
శ్రద్ధ యున్న వచ్చుఁ జదువులెల్ల;
మట్టిబొమ్మనైన మంచిభక్తి భజింప
నందు దేవుఁ డుండి యన్ని యిచ్చు.

---

౨౦. చదువునప్పుడు దిక్కులు చూడరాదు.

తాను నేర్పిన విలువిద్యయందు తన శిష్యులలో ఎవఁడు నేర్పరియో తెలియఁగోరి ద్రోణుఁడు వారిని అందఱను ఒక చెట్టుదగ్గఱకు పిలుచుకొని పోయెను. ఆ చెట్టు కొన కొమ్మకొక బచ్చెనచిలుకను

కట్టెను. ఒక్కొక శిష్యుని పిలిచి "ఆ చిలుక తల తెగవ్రేయవలయును. గుఱి చూడుము" అనెను. శిష్యుఁడు చూచితి నని చెప్పెను. గురువు "నన్నుచూడుము" అనెను. చూచితి నని శిష్యుఁడు పలికెను. "చెట్టుమొదలు చూడుము. తరువాత నీ తోడివారిని చూడు" మని ద్రోణుఁడు చెప్పెను. "చూచితి" నని శిష్యుఁడు బదులు చెప్పెను. "నీవు గుఱికొట్టలేవు నీదృష్టి చెదరినది పో" అని గురువు అతనిఁ బంపెను. అందఱు శిష్యులు ఇట్టులే చెప్పిరి. కడపట అర్జునుని బిలిచి అందఱకు చెప్పినట్లే చెప్పెను. అర్జునుఁడు "నాకు చిలుకతల తప్ప మఱియేదియు కనఁబడలే"

దనెను. సరి కొట్టుము అని ద్రోణుఁడు అనఁగా చిలుకతలను అర్జునుఁడు తెగవ్రేసెను.

తే. చేయుపనియందు దృష్టియుఁ జిత్త మంచి
చేసిననె యది సఫలమై సిద్ధిఁబొందుఁ;
జేయి యొకచోట నొకచోటఁ జిత్తముంప
ఫలము కలుగదు గాసియుఁ దొలఁగిపోదు.

---

౨౧. నమ్మినవారినీ చెఱుపరాదు.

శిబిచక్రవర్తి యొకనాఁడు ఉద్యానవనములోఁ గూర్చుండి యుండెను. అప్పుడు ఒక పావురము తటాలునవచ్చి యతని ఒడిలోఁ బడి "కాపాడుము కాపాడుము" అనెను. ఇంతలో ఒకడేగ దానిని తఱుము

ముకొని వచ్చి "అయ్యా! యిది నా కాహారము. దీనిని నాకి"మ్మనెను. "ఇది నా శరణుచొచ్చినది. ఈయను" అని రాజు చెప్పెను. "నేను ఆఁకలిచే చచ్చుచున్నాను. నేను జచ్చితి నా జీవహింస చేసిన పాపము నీకుఁగలుగును" అని డేగ చెప్పెను. నీయాఁకలిదీఱ నీకు వేఱుమాంస మిచ్చెదనని రాజు చెప్పెను. "ఆపావురము నెత్తుగల నీమాంసము నిమ్ము" అని డేగ యడిగెను. అట్లులే ఇచ్చెదనని చెప్పి రాజు పావురమును తక్కెడలో నొక ప్రక్కనుంచి తన తొడ కోసి మాంసమును దీసి మఱియొక ప్రక్కనుంచెను. ఎంత కోసి పెట్టినను పావురముతూనికకు సరిరాలేదు.

అప్పుడు నన్నే భక్షింపుమని రాజు చెప్పెను. దేవతలు సంతోషించి శిబికి పుణ్యలోకముల నిచ్చిరి.

తే. తన్ను నమ్మినవానిని దనదు ప్రాణ
మిచ్చియైనను గాచుటే కృత్య మెపుడు;
కావకుండిన దన పుణ్యకాండ మెల్ల
వాఁడు కొనియిచ్చు దనపాపవార మెల్ల.

---

౨౨. నెపములేని సత్యము చెప్పవలయును.

భారతయుద్ధమున ద్రోణాచార్యుఁడు దుర్యోధనుపక్షమున యుద్ధము చేయుచుండెను. ధర్మరాజు తాను యుద్ధమున ఓడిపోవుదునని తలఁచి ద్రోణాచార్యుని చం

పుటకొక యుపాయము వెదకెను. పట్టరాని దుఃఖము కలిగించు వార్త వినినతోడనే ద్రోణుఁడు యుద్ధము చేయక చచ్చునని ఆయన యెఱుఁగును. ద్రోణునికొడుకు అశ్వత్థామ. ఆ యుద్ధములో అశ్వత్థామ అను ఏనుఁగొకటి చచ్చెను. ఆ నెపము చేత నశ్వత్థామ చచ్చెనని ద్రోణునితో ధర్మరాజు చెప్పెను. తనకొడుకు చచ్చెనని ద్రోణుఁడు తలఁచి తాను కూడ వెంటనే మరణించెను. అంతవఱకు ధర్మరాజు తేరు నేల తగులక తిరుగుచుండెను. అసత్యము పలికిన వెంటనే తేరు నేలమీఁదఁ బడెను. ఈ యొక అబద్ధ మాడుటచేతనే ధర్మరాజు నరకమును చూడఁబోయెను.

ఆ. నెపములేకయుండు నిజ మాడవలయును
నెపముతోడి నిజము నిజముకాదు,
కల్లకంటె నిదియుఁ గావించుఁ గీడును
గాన సత్యనియతి కాంచు శుభము.

---

౧౩. తండ్రిమాట మీఱువాఁడు చెడును.

యయాతి యను రాజునకు దేవయాని, శర్మిష్ఠ యని యిద్దఱు భార్యలు కలరు. యయాతికి శర్మిష్ఠపై ప్రీతి మెండు. కావున దేవయానితండ్రి శుక్రాచార్యుఁడు కోపించి 'నీవు ముసలివాఁడవు కమ్ము' అని యల్లుని శపించెను. క్షమింపుమని యయాతి మామగారిని వేఁడుకొనెను. "యయాతీ! నీ

ముసలితనము నీ కొడుకులలో నొకని కిమ్ము. అట్లు నీ ముసలితనము తీసికొన్న కొడుకే నీ వెనుక నీ రాజ్యము పాలింప నర్హుఁడు" అని శుక్రుఁడు చెప్పెను. యయాతి ముందుగ దేవయానికొడుకుల నడిగెను. నీ ముసలితనము మాకు వలదని వారు చెప్పిరి. తరువాత శర్మిష్ఠకొడుకుల నడిగెను. వారిలోఁ జిన్నవాఁడు పురువనువాఁడు "తండ్రీ! నాకు నష్టమైనను, కష్టమైనను మీయాజ్ఞ మీఱను. నన్నడుగనేల? పుత్రా! నీ విట్లు చేయు మనినఁ జేయుటకు సిద్ధముగ నున్నాను" అని తండ్రి ముసలితనము తీసికొని తనవయస్సు నాయన కిచ్చెను. దాని వలన పురువునకు రాజ్యము పుణ్యలోక

మును గలిగెను. తండ్రిమాట వినని వారు రెండులోకముల భ్రష్టులైరి.

ఆ. తన కనిష్టమైనపని చెప్పె నేనియుఁ
దగదు ధిక్కరింపఁ దండ్రి నెపుడు;
దైవవాక్య మనుచుఁ దలఁచి కావించిన
నుభయలోకసుఖము లొందు నరుఁడు.

---

౨౪. రుక్మాంగదుఁడు.

రుక్మాంగదుఁ డను రాజు ఏకాదశీవ్రతము తాను చేయుచు జనులచేతఁ జేయించుచు నుండెను. ఆ పుణ్యముచేత నరదలు స్వర్గమునకుఁ బోవుచుండిరి. యమధర్మరాజునకు పని లేకుండెను. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుఁడు మోహిని యను దానిని పుట్టించి

ఆరాజు దగ్గఱకుఁ బంపెను. ఆరాజు దానిని పెండ్లిచేసికొనెను. తరువాత ఒక యేకాదశిరాఁగా నాదినము మోహినియింటికి రాజు పోలేదు. దేవుని ధ్యానించుచు భజనచేయుచుండెను. అది రాజును ఏకాదశీవ్రతము విడిచి తన యింటికి రమ్మని బలవంత పెట్టెను. నీ వేమడిగినను ఇచ్చెదను గాని నే నేకాదశీవ్రతము మానను అని రాజు మోహినితోఁ జెప్పెను. అటులైన నీకొడుకు తలయిమ్మని మోహిని అడిగెను. రాజు సత్యముతప్ప నిష్టములేక కొడుకు తల తెగఁగొట్ట యత్నించెను. అప్పుడు విష్ణువు ప్రత్యక్షమై యాయనకు మోక్షమిచ్చెను.

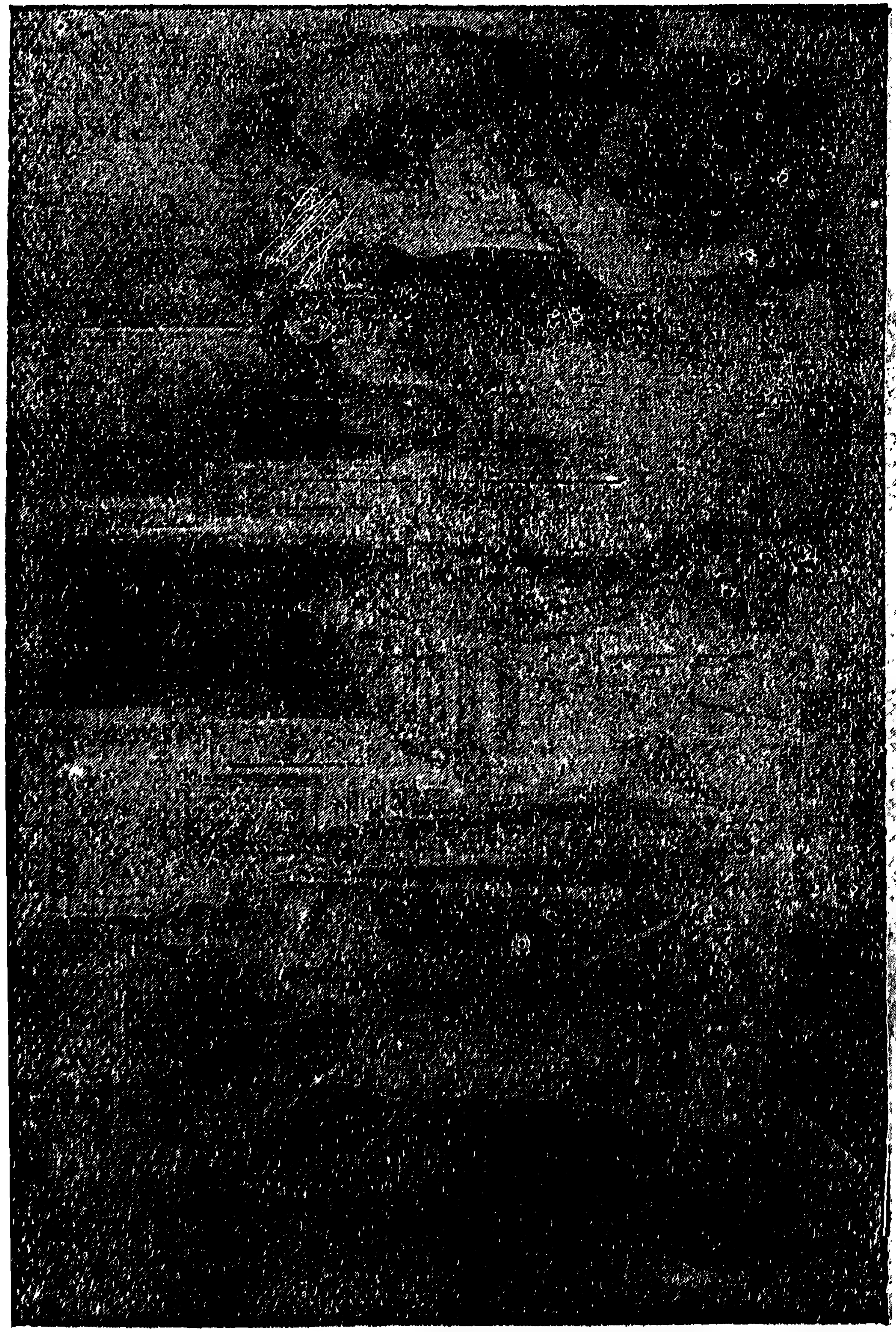

రుక్మాంగదుఁడు మోహిని సంవాదము.

ఆ. తెలివిలేనివారిపలుకుల జేలొప్పక
భాగ్యభోగములను బాసియైన
సత్యమందు నిలిచి చంపి పుత్త్రునినైన
బుద్ధిశాలి చేయుఁ బుణ్యములను.

---

౨౪. మద్యపానము మహాపాతకము.

శుక్రాచార్యుఁడు రాక్షసులకు గురువు. చచ్చినవారిని బ్రతికించుమంత్ర మాయనకుఁ దెలిసియుండెను. దానిని నేర్చుకొనవలయునని కచుఁడనువాఁడు ఆయనయొద్ద శుశ్రూషచేయుచుండెను. ఈతని యభిప్రాయము రాక్షసులకుఁ దెలిసి ఒకనాఁడు కచుని వారు చంపిరి. శుక్రాచార్యుఁడు కచుని బ్రతికించెను. వారు ఎన్నిమార్లు చంపినను ఆయన బ్రతికించుచుండెను. ఈ శుక్రాచార్యులకు సారాయము త్రాగు చెడ్డయలవాటుండెను. అది తెలిసి రాక్షసులు కచుని చంపి కాల్చి బూడిదను శుక్రుఁడు త్రాగు సారాయములో కలిపి యిచ్చిరి. ఆయన తెలియక త్రాగెను. తరువాత ఎక్కడ వెదకినను కచుఁడు కనఁబడలేదు. శుక్రుఁడు జ్ఞానదృష్టిచేత రాక్షసులుచేసిన మోసము, కచునిబూడిద తన కడుపులోనేయుండుట, తెలిసికొని విచారపడి యా కచుని తన కడుపులోనే బ్రతికించెను. కచుఁడు బ్రతికి "అయ్యా నేను బ్రతికితిని. నేను వెలుపలి కెట్లు రావలయును?" యని యడిగెను. అప్పుడు వేఱు

పాయము లేక వానికి మృతసంజీవి యను చచ్చినవాని బ్రతికించు మంత్రము నేర్పె నా యుదరము పగులఁ దీసికొని రమ్ము. వెలికివచ్చి నన్ను మరల బ్రతికింపు మనెను. కచుఁ డట్టులే చేసెను. అప్పుడు శుక్రుఁడు సారాయము వలని దోషము తెలిసికొని దానిని ఎవ్వరును త్రాగరాదని కట్టడ చేసెను.

ఆ. ధనము నాశపఱుచు తనువును జెఱుచును,
బుద్ధివిభ్రమంబుఁ బుట్టఁజేయుఁ,
చులకఁ జూతు రెల్లసుజనులు, గావున
మదిరఁ గ్రోలఁ దగదు మనుజుఁ డెవఁడు.

---

౨౩. ఆలుమగల ప్రేమ.

రురుఁడను బ్రాహ్మణునకు ప్రమద్వర యను భార్యకలదు. ఆమె వయస్సున చిన్న దయినను సుగుణములయందుఁ బెద్దదై యుండెను. ఆ యిరువురకు దేహములే భేదము గాని ప్రాణ మొకటిగానే ఉండెను. ఒకరిని విడిచి ఒకరు నిమిషమైన నుండఁ జాలకుండిరి. ఇట్లుండ ఒకనాఁడు ఆమె బయట తిరుగుచుండఁగాఁ దటాలున నొక పాము వచ్చి ఆమెను కఱచెను. ఆ విషముచే ఆ చిన్నది మృతి చెందెను. మరణించిన యిల్లాలినిజూచి రురుఁడు హాయని ఏడ్చి పిచ్చిపట్టిన వానివలె నయ్యెను. "ఓ దేవతలారా! నేను అసత్యమాడనేని దేవు

నియందు భక్తిగలవాఁడ నైతి నేని నా భార్యను బ్రతికింపరే" యని యేడ్చెను. అప్పుడు దేవదూత యిట్లు చెప్పెను. "రురూ! నీ యాయుస్సులో సగము నీభార్య కిచ్చిన బ్రతుకును." ఆమాటవిని రురుఁడట్లుచేసి భార్యను బ్రతికించుకొనెను.

ఆ. భార్యమీఁదఁ బతికిఁ బతిమీఁద భార్యకుఁ
గొఱఁతలేని ప్రేమ కుదురవలయు;
ఆలుమగఁడు తగవులాడుచుండిన నది
వల్లకాడు గాని యిల్లు గాదు.

---

౨౭. దమయంతి.

నలచక్రవర్తి భార్య పేరు దమయంతి. ఆమె పెనిమిటి పుష్కరుఁడను వానితో

జూదమాడి తన రాజ్యము ధనమునంతయు ఓడిపోయెను. పుష్కరుఁడు నల చక్రవర్తిని కట్టువస్త్రముతో ఊరు వెడలఁ గొట్టెను. పతియే దైవమని యెంచినట్టి పతివ్రత కావున దమయంతి మగనితోడ వనములకుఁబోయెను. తనమగని కట్టిన వస్త్రమును పక్షులెత్తుకొనిపోఁగా తన చీర యందు సగము చించి ఆయన కిచ్చెను. ఆమె నిద్రపోవుచుండఁగా నామె నొంటిగ విడిచి నలుఁడు వెడలిపోయెను. ఆమెను ఒక యెఱుకువాఁడు పట్టుకొనఁ రాఁగా ఆమె వానిని శపించెను. వెంటనే ఆ యెఱుకువాఁడు భస్మమైపోయెను. ఆమె మగనియందు భక్తిగలది గనుక మనుష్య

లను జంపు పులులు సింహములు ఏనుఁగులుకూడ నామెను జూచి తొలఁగి పోయెను. ఆమె పెనిమిటి గానక వచ్చి యొక్క పుట్టినిల్లుచేరి ఉపాయముచేత నలుని దెలిసికొని రప్పించెను. తరువాత వారు సుఖముండిరి.

కం. పతి తన్నవమానించిన
గతిమాలిన యాపదలఁ జెడినఁ గష్టంబులనన్
సతి తనశీలము విడువక
యాతని రక్షింపవలయు సనవరతంబున్.

౨౨. సావిత్రి.

ద్యుమత్సేనుఁ డను రాజునకు కుమారుఁడు సత్యవంతుఁడు. రాజ్యమును పోఁగొట్టుకొని

[illegible]

గ్రుడ్డివారై అడవిలో నుండు తల్లిదండ్రుల యొద్ద అతఁడు ఉండెను. అతఁడు సత్యము తప్పనివాఁడు. ఆయన మంచిగుణములకు మెచ్చుకొని సావిత్రి అను కన్యక ఆయనను పెండ్లాడెను. పెండ్లికి మునుపే "సావిత్రీ! పెండ్లియయిన సంవత్సరమునకు సరిగా సత్యవంతుఁడు మరణించును" అని నారదుఁడు ఆమెతో చెప్పెను. ఆమె నవ్వుచు పతివ్రతలకు వైధవ్యము గలదా యని యడిగెను. లేదని నారదుఁడు చెప్పిపోయెను. సావిత్రి దినము లెంచుకొనుచుండెను. మరణము కలుగ వలసిన నాఁడు సత్యవంతుఁ డడవికి పోయెను. సావిత్రి కూడఁబోయెను. సత్యవంతుఁడు అలసి పండుకొని

ఉండఁగా యముఁడు వచ్చి ఆయన ప్రాణములను దీసికొనిపోయెను. సావిత్రి కూడఁబోయి ఆయన స్తోత్రము చేసెను. మగనియందు ఆమెకుఁగల భక్తికి యముఁడు మెచ్చుకొని సత్యవంతుని బ్రతికించెను.

కం. సతి చేసిన పాపంబునఁ
బతి తొలుతం జచ్చుఁ; బుణ్యవతియగు సతికిన్
బతి చెడబాయుట కలుగదు;
క్షితియందును బరమునందుఁ జెందును సుఖముల్.

---

౨౯. గాంధారి.

గాంధారి సుబలరాజు కూఁతురు. అల్లుఁడు భాగ్యవంతుఁడుగాను మహారాజుగాను ఉండవలయునని సుబలరాజు ధృతరాష్ట్రునికి గాంధారి నిచ్చి వివాహము

చేసెను. ధృతరాష్ట్రుడు పుట్టుగ్రుడ్డి. తండ్రి మాటనిరాకరించక గాంధారి గ్రుడ్డిరాజునే పెండ్లిచేసికొనెను. కాని పతివ్రత కావునఁ దనమగఁడు లోకమును జూచి సంతోష పడకుండఁగా తనకుమాత్ర మట్టిసంతోష మేలయని కన్నులకు వస్త్రము కట్టుకొనెను. ఆమె కొడుకు దుర్యోధనుఁడు. వాఁడు మిక్కిలి దుష్టుఁడు. వాఁడు ధర్మరాజుతో నన్యాయయుద్ధము చేసెను. "నాతల్లి పతివ్రతగదా ఆమె దీవించిన నాకు గెలుపు వచ్చును" అని దుర్యోధనుఁడు తలఁచి యుద్ధమునకుఁ బోవుటకుముందు ఆమెకు నమస్కరించి జయము గలుగ దీవింపు మనెను. అన్నిటికంటె ధర్మము శ్రేష్ఠమని తెలిసి ధర్మ మున్నచోట జయముండును

అని ఆమె దీవించెను గాని అధర్మమందున్నను కొడుకే జయింపవలెనని దీవింప లేదు.

కం. పతిసుఖమే తనసుఖ మని
పతిదుఃఖమె తనకు దుఃఖభర మని మదిలో
సతతముఁ దలఁచుచుఁ బతికిని
హితగతివర్తించు సతియె కృతకృత్యసుమీ.

---

౩౦. సీత.

సీతాదేవి జనకరాజు కూఁతురు. శ్రీ రామచంద్రుని భార్య. తండ్రియాజ్ఞప్రకారము శ్రీరాముఁడు అడవికిఁ బోవునప్పుడు పతివ్రతకు భర్తను విడిచియుండుట ప్రాణము విడుచుటే అని తలఁచి తానును కూడఁ బోయెను. అడవులయం దెన్నికష్టములు

వచ్చినను మనస్సున నొచ్చుకొన్నదిగాదు. రావణాసురుఁడు ఆమెను బలవంతముగ నెత్తుకొనిపోయెను. తన్ను పెండ్లిచేసికొమ్మని వాఁడు ఆమెను ఎంతెంతో వేఁడుకొనెను. బెదరించెను. ఆశకొలిపెను. ఏమి చెప్పినను సీత లోఁబడలేదు. దమయంతి యెఱుకువానిని జంపినట్లు చంపఁగలిగియు రావణుని ఆమె చంపలేదు. తాను రావణుని జంపిన తనభర్తకు అపకీర్తి వచ్చునని ఆమెతలంపు. రావణుఁ డొక్కఁడే గాక వానివారందఱు నట్టిదుష్టులే. వారి నందఱను భర్తచేఁ జంపించినఁగాని లోకములోని కులస్త్రీలకు బాధ తొలఁగదు అని ఆమె తలఁచెను. లోకములోని పతివ్రతలకు భయము తొలఁగించుటకే

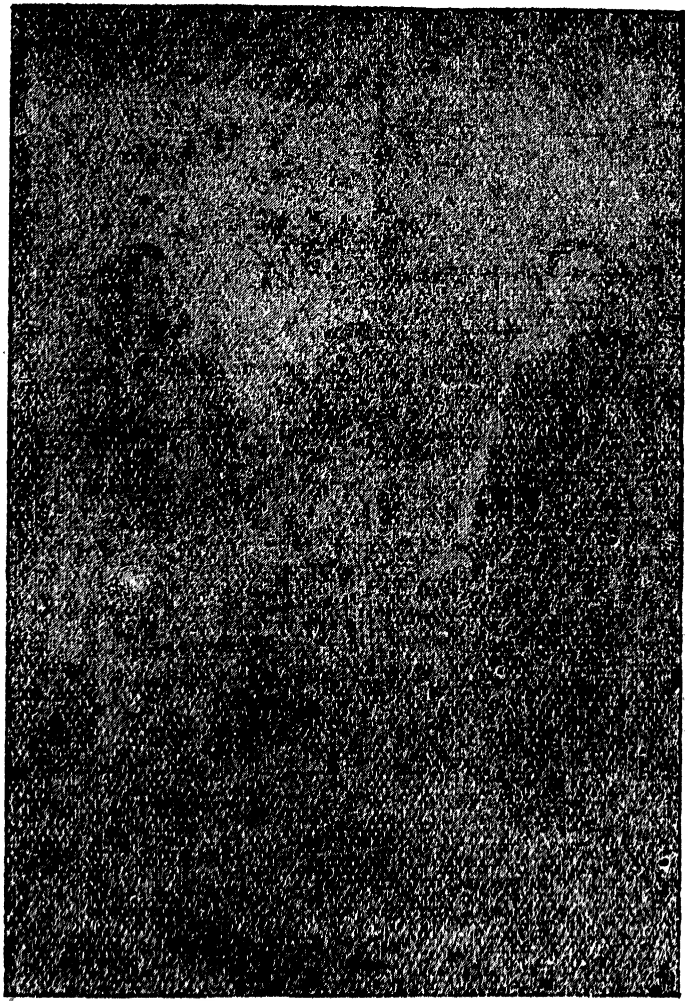

రావణుఁడు సన్న్యాసివేషమున సీతదగ్గర వచ్చుట.

Best copy available.

యూమె పదినెలలు నిర్బంధములో నుండెను. రాక్షసుల బాధనుండి తప్పించెదను రమ్మని హనుమంతుఁడు పిలిచినను పోలేదు. పరపురుషుని తాఁకనని చెప్పెను. తన్ను బాధపెట్టిన రాక్షసస్త్రీలను హనుమంతుఁడు చంపెదననఁగా వలదని వారిని కాపాడెను. భర్తచేత దుష్టులనందఱిఁ జంపించెను.

క౦. పతిని విడనాడకుండుట,
పతిధర్మమునందు నుంట, పతి కెల్లపుడుఁ
హితమే కూర్చుట, దయయును,
బతిపైఁగినియమియును, సాధ్వీవరలక్షణముల్.

---

౩౧. చంద్రమతి.

చంద్రమతి హరిశ్చంద్రుఁడను చక్రవర్తిభార్య. విశ్వామిత్రుఁడు హరిశ్చంద్రుని

మోసగించి యడవులపాలు చేసినపుడు తానును బిడ్డనెత్తుకొనిపోయి యెన్నికష్టములో యనుభవించెను. కాఁగుచిచ్చు తమ్ముఁ జంపుటకు రాఁగాఁ దన పాతివ్రత్యముచే దాని నార్పెను. తన మగని అప్పుబాధ దీర్చుటకుఁగాను దానొక నీచునకు దాసిగా నమ్ముడుపోయెను. వాఁడు పెట్టిన బాధలన్నిటి నోర్చుకొనెను. అన్యాయముగా విశ్వామిత్రుఁడు ఆమెబిడ్డను జంపి రాచబిడ్డను ఆమె చంపినట్టు ఆమెపై నేరము పెట్టించెను. దానికి హరిశ్చంద్రుఁడే ఆమె తల తెగఁగొట్టవలసినట్టు రాజాజ్ఞచేసెను. హరిశ్చంద్రుఁ డనుమానించుచుండఁగా సత్యము తప్పరాదుసుమాయని యాయనకు ఆమె బోధించెను. హరిశ్చం

ద్రునకు వచ్చిన గండములు చంద్రమతి మహిమవలననే తొలఁగిపోయెను.

గీ. సుఖము లేనివేళఁ బతికి శుశ్రూషఁజేసి
యిడుములకు మాఁడుగుల నిడి రాపిడులను
ఓడి చనునది చెడిపెయహా; వెలఁది పుణ్య
వంతురాలయి కష్టముల్ పాపుఁ బతికి.

---

౩౭. సుకన్య.

సుకన్య శర్యాతిరాజు పుత్రిక. ఒకనాఁడామె తండ్రితోడ వనమునకుఁ బోయెను. అచ్చట నొక పుట్టలో చ్యవనుఁ డను ముని తపస్సు చేయుచుండెను. ఈమె ఆడుకొనుచుఁ బోయి ఆ పుట్టలో తొంగిచూచెను. చీఁకటిపుట్టలో ముని కన్నులు మెఱయుచుండెను. అవి మిణుఁ

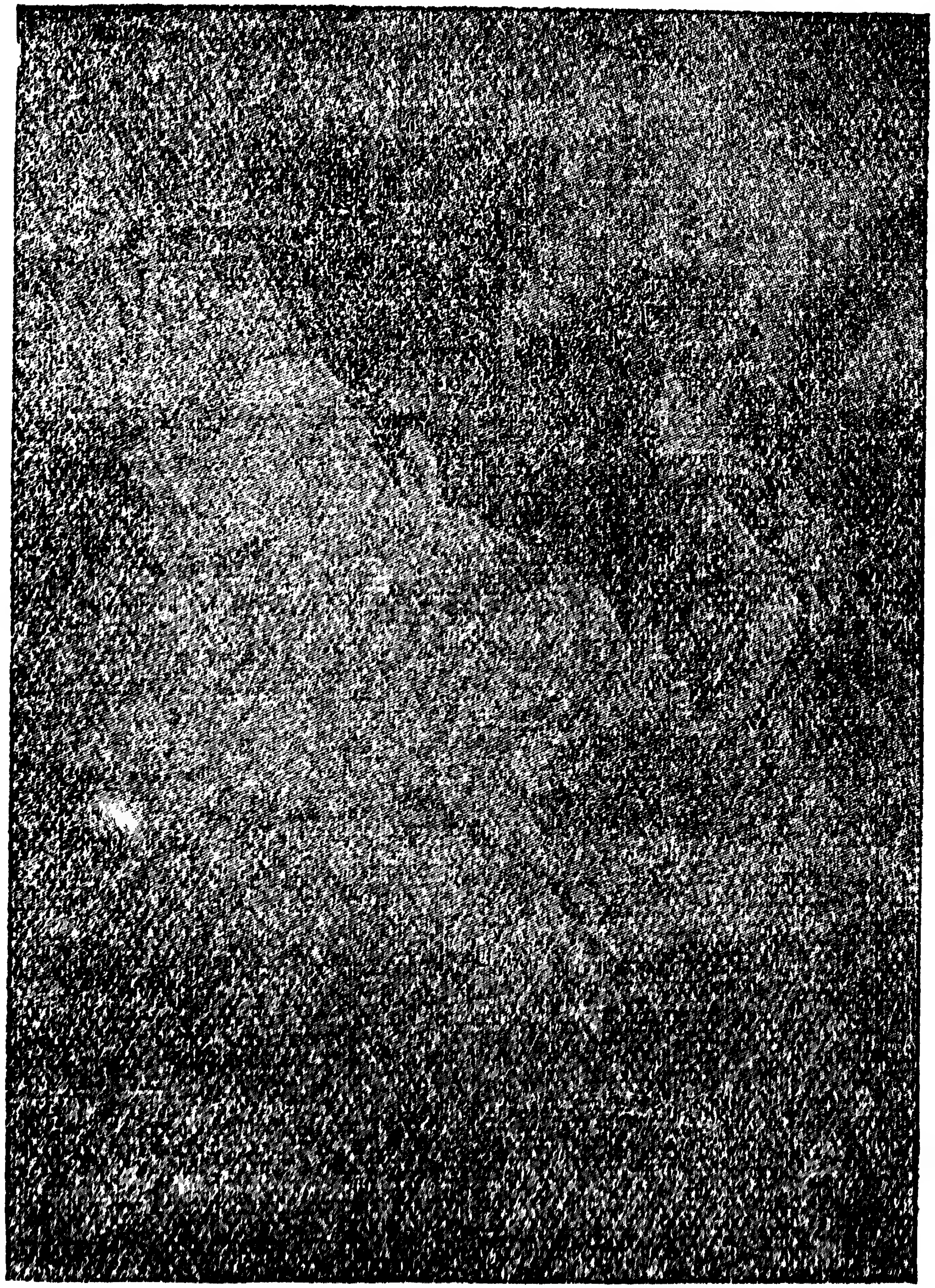

సుకన్య చ్యవనున కుపచారము చేయుట.

గురుబూచు లనుకొని పిల్లతనముచేత పుల్లతో ఆమె వానిని పొడిచెను. మునికి కన్నులుపోయెను. ఈసమాచారము ఆయనకుఁ దెలిసి ముని శపింపకుండుటకై రాజు చ్యవనునకు సుకన్య నిచ్చి పెండ్లిచేసెను. ఆమె తండ్రి చెప్పినట్లు నడచుకొనెను. వివాహమైనతరువాత పెనిమిటియే దైవమని అన్ని విధముల సేవలు ఆయనకు ఆమె చేయుచుండెను. అశ్వినీదేవతలు ఆమె మనస్సు పరీక్షించి మెచ్చుకొని నీ భర్తకు కన్నులు వచ్చునట్లు చేసెదము. నీకు సంతోషమా? అని అడిగిరి. నాపతి నడుగుఁడు. ఆయనకేది సంతోషమో నాకదియే సంతోషమనెను. అప్పుడు వారు మెచ్చుకొని చ్యవనునకు కన్నులు వయస్సు నిచ్చిరి. ఆమె

దివ్యభోగముల నెల్ల ననుభవించి సుఖించెను.

కం. తనకంటెఁ దల్లిదండ్రులు
తనపతియుఁ బెద్ద లనుచుఁ దలఁచుచు వారల్
పొనరింపు మనిన కార్యము
మనసార నొనర్పవలయు మానిని ప్రీతిన్.

---

33. భక్తిలేనిపూజ పత్తిరిచేటు.

సత్యభామ నారదుని చూచి "మునీశ్వరా! మఱుసటిజన్మమున నాకు శ్రీకృష్ణుఁడే పతి కావలయును. ఉపాయము చెప్పుమా" అని అడిగెను. ఇప్పుడు ఏది దానము చేసెదవో అదే మఱుజన్మమున నీకుఁ గలుగును. కావున నీమగనిని దానమిమ్మని

నారదుఁడు చెప్పెను. ఆమె సవతులతోఁ అందఱతోఁ జెప్పి శ్రీకృష్ణుని నారదునికే శాస్త్రప్రకారము దానముచేసెను ఒకరికి దానమిచ్చినది మరల మేము వాడుకొనరాదు కదా? మాగతియేమి? అని సత్యభామ నారదు నడిగెను. కృష్ణునియెత్తు ధనము తూఁచి నాకిచ్చి కృష్ణుని తీసికొనుమని నారదుఁడు చెప్పెను. అట్టులే కానిమ్మని కృష్ణుని త్రాసులో ఒక ప్రక్కనుంచి సత్యభామ మొదలైన కృష్ణునిభార్య లందఱు రుక్మిణిదేవితప్పఁ దమతమ సొమ్ములు వస్త్రములు లోనైనవన్నియు మఱియొక ప్రక్క నుంచి తూఁచినను సరిపోలేదు. ఏమిరా గతి దైవమా యని వారాలో

చించుచుండిరి. పెద్దభార్య రుక్మిణి స్నానముచేసి మడుఁగు చీరకట్టుకొని మగనిని ధ్యానముచేయుచు త్రాసులోని సొమ్ములన్ని తీసివేయించి వాని బదులు ఒక తులసీదళ ముంచెను. వెంటనే ముల్లు తులసీదళముప్రక్కకు వ్రాలెను. స్త్రీలు తులసీదళము నారదుని కిచ్చి కృష్ణుని గ్రహించిరి.

ఆ భక్తిలేక వేయువరహాల నిచ్చినఁ
దృప్తిపడఁడు సుమ్ము దేవుఁ డెప్పుడు;
భక్తితోడ నిచ్చు ఫలమొ పువ్వొ నీరొ
దళమొ యారగించుఁ దనివిదీర.

---

౩౮. సత్యాద్రౌపదీసంవాదము.

ఒకనాఁడు సత్యభామ ద్రౌపదిని జూచి యిట్లడిగెను. ద్రౌపదీ! నీకు ఏవురు మగలు. అందఱు నీ మీఁద నెంతో ప్రేమతో నున్నారు. నాకు శ్రీకృష్ణుఁ డొకఁడే భర్త. అయినను ఆయన నాకు వశుఁడు కాఁడు. నీ మగలకు నీవేదైన మందు పెట్టితివా? మంత్రము వేసితివా? మాయ చేసితివా? అనెను. ఆమాటలకు ద్రౌపది అసహ్యించుకొని యిట్లు చెప్పెను. నీ మందులు మంత్రములు మాయలు నే నెఱుఁగను. నామగలకంటె నేనేముందుగ నిద్ర లేతును. నేను పాడు మొగముతో నా భర్తల యెదుటికి పోను. వారికి కావలసిన

సుఖముల నన్నిటిని నేనే కూర్తును. వారికి వంట నేనే చేయుదును. నేనే వడ్డింతును. వారికి తాంబూలము నేనే యిచ్చెదను. వారికి పఱుపులు నేనే పఱతును. ఈ పనులకు నేను దాసిని పంపను. వారి వస్త్రములు శుభ్రముగ నుంచి సమయమెఱిఁగి యిచ్చుచుందును. వారు నాతో చెప్పిన రహస్యము నే నెవరికిని చెప్పను. వారు నామీఁద కోపించినను నేను బదులు పలుకను. కోపింపను. పొరుగిండ్లు తిరుగఁ బోను. చెడ్డస్త్రీల సహవాసము చేయను. వా రేపని చెప్పిన నేనే చేయుదును. వారు నా చేతి కిచ్చిన ధనములో గవ్వైన పనికిమాలిన వెచ్చము చేయను. వారికి

చెప్పక యేమాత్రమైన నేను వాడు
కొనను. లెక్క సరిగా చెప్పుదును. మం
దులు పెట్టితివా మగనికి రోగము వచ్చి
చచ్చును. మంత్రతంత్రములు చేసితివా
పిచ్చిపట్టును. నీకే కష్టము నష్టము. నీ
నడవడి తెలిసినా నీభర్త నిన్ను త్రాచు
పామువలె జూచును. పదిమందిలో పరువు
పోవును.

ఆ. సాధుగుణము చేత సద్వినయము చేత
ప్రీతిచేత మంచిరీతిచేత
మగడు వశ్యుడగుచు మక్కువ గూర్చును
సాధ్వియైన యట్టి చంద్రముఖికి.

శ్రీరామార్పణమస్తు.

END OF TITLE